

PRIKAZ KNJIGE BOOK REVIEW

GINEKOLOŠKA CITOLOGIJA U HRVATSKOJ – – 50 GODINA POSLIJE

Prvi međunarodni znanstveni simpozij kliničke citologije »Jasna Ivić«

U Zagrebu, u Hrvatskome liječničkom domu, održan je 16. svibnja 2003. godine jednodnevni simpozij istog imena. Simpozij je organiziralo Hrvatsko društvo za kliničku citologiju Hrvatskoga liječničkog zbora i Klinika za ženske bolesti i porode KBC-a Medicinskog fakulteta u Zagrebu. Prigodom simpozija je tiskana knjiga istoga naziva, izdavač je Hrvatsko društvo za kliničku citologiju, urednica je prof. dr. sci. Silvana Audy-Jurković, s uredniškim odborom u sastavu mr. sci. dr. Vesna Mahovlić, mr. sci. dr. Ana Ovanin-Rakić i dr. Branka Molnar-Stantić. Tisak je »Denone« d.o.o. iz Zagreba.

Knjiga je napisana na 280 stranica, sadrži 63 tablice, 41 sliku, 7 dijagrama i 6 mikrofotografija. Knjiga sadrži 24 članka, napisana od 53 autora, podijeljenih u šest poglavlja: Uvod, Stidnica, Vrat maternice, Endometrija, Jajnik i Kompjutorizirana analiza slike. Ukupno je 726 literaturnih referenci, od kojih se neke u različitim člancima ponavljaju. U *Uvodu* Silvana Audy-Jurković prikazuje povijest Zavoda za kliničku citologiju Klinike za ženske bolesti i porode KBC-a, koja je ujedno najvećim dijelom i povijest ginekološke citologije u Hrvatskoj. Prvi početci ginekološke citologije u Klinici datiraju u 1953. godinu, kada tadašnji asistent i kasnije profesor ginekologije i opstetricije dr. Eduard Baršić, nakon kraće citološke specijalizacije u Heidelbergu, osniva Citološki laboratorij. Dr. Baršić je bio kliničar i citolog, uz pomoć citotehničarke Ele Bobanović je analizirao ciljano uzimane preparate. Prekretnica u radu laboratorija nastaje 1959. godine, kada vodstvo laboratorija – od 1984. Zavoda za ginekološku citologiju – preuzima izobraženi klinički citolog dr. Jasna Ivić, kasnije docent i profesor Medicinskoga fakulteta. Nakon prerane smrti prof. Jasne Ivić, 1990. godine, vodstvo Zavoda preuzima prof. dr. sci. Silvana Audy-Jurković. Danas Zavod, s pet kliničkih citologa, šest citoskrinera i dva administratora, godišnje obrađuje preko 50.000 preparata, već mnogo godina rabeći najsuvremenije metode citodijagnostike: citokemiju, imunocitokemiju, in situ hibridizaciju za HPV DNK, srebrom bojenje nuklearne organizacijske regije, Feulgen bojenje za DNK ploidiu i kompjutoriziranu analizu slike.

U poglavlju *Stidnica*, Branka Molnar Stantić i patolog Damir Babić iz Klinike KBC-a u Zagrebu, naglašuju kako je najveća pozornost posvećena dijagnostici vulvarnih intraepitelijalnih neoplazija (VIN). U 2000.–2001. godini je podudarnost citodijagnostike i histologije pri VIN III bila 75%, a pri invazivnom raku vulve 80,5%.

U poglavlju *Vrat maternice* ima – razumljivo – najviše članaka, njih devet. Euphemya McCoogan iz Edinbourgha u Škotskoj prikazuje razvoj cervikalnoga probira u

Škotskoj te prva iskustva s citodijagnostikom tekućeg uzorka. Kari Syrjänen, Finac iz Rima piše o tehnikama otkrivanja HPV-a kao pomoćnim metodama probira. Misli da se za sada HPV testiranje ne može preporučiti kao široka metoda probira. Mojca Eržen i sur. iz Ljubljane su prikazale način osiguranja kvalitete Papa testa u Europi, a Ana Pogačnik i Maja Primic Žakelj program probira raka vrata maternice u Sloveniji. Marija Pajtler iz Osijeka je dala rezultate citodijagnostike raka vrata maternice u Osijeku: bilo je 10% lažno negativnih i 1,4% lažno pozitivnih nalaza. Adriana Vince iz Zagreba je na uzorku od 466 pacijentica s HPV DNK tipizacijom pokazala da je HPV bio pozitivan u 55% žena s CIN I i 80% s CIN III. U 171 bolesnice s CIN-om lezija je perzistirala ili progredirala samo u onih s HPV-om visoka rizika. U članku o diferencijalnoj dijagnostici SIL-a Marija Pajtler i sur. su na 207 ispitanica s kolposkopskom i/ili citološkom atipijom nakon histološke verifikacije našli da podudarnost raste težinom lezije. Anita Grgurević-Batinica i sur. iz Klinike na Sv. Duhu su, uspoređujući citodijagnostičku točnost sa histološki verificirani mikrokarcinom, našli podudarnost od 22,4% za isti stupanj lezije, a 93,4% za ±1 stupanj lezije. Ana Ovanin-Rakić i sur. iz Klinike KBC-a su analizom 56 adenokarcinoma in situ našli da je razdoblje od in situ do invazivne lezije 13 godina, dulje od promjena pločastog epitela. Dok je u većine CIN-a izoliran HPV tip 16, u adenokarcinoma in situ je to većinom bio tip 18. Nikola Ljubojević i sur. iz iste klinike, na dvogodišnjem uzorku od 204 male biopsije s naknadnom citološkom kontrolom su pokazali znakovito smanjenje HSIL-a. Goran Grubišić i sur. iz Klinike KB »Sestre Milosrdnice« su usporedili dvogodišnje rezultate liječenja 157 bolesnica s LETZ-om, 42 bolesnice s konizacijom i 30 bolesnica s elektrokoagulacijom. Kontrolni je nalaz bio normalan u 88% bolesnica nakon LETZ-a, u 73% bolesnica nakon konizacije i u 73% bolesnica nakon elektrokoagulacije.

Endometrija je obrađen u 6 članaka. J. Kobilková i sur. iz Praga su prikazali porast pojavnosti raka endometrija u Republici Češkoj od 13,87 u 1960. god. na 30,6/100.000 žena u 1999. godini. Porast pokazuje pomak i prema mlađim dobnim skupinama. Dijagnostička valjanost jedino ultrazvučne dijagnostike je na njihovu uzorku bila 81%, a kombinacija citodijagnostike s histeroskopijom 100%. H. Vrčić iz Klinike KBC-a u Zagrebu je dao pregled uzroka krvarenja žena, a Jadranka Ilić-Forko i Damir Babić iz iste klinike su prikazali patološko-anatomske uvjete za makroskopsku i mikroskopsku dijagnostiku te klasiifikaciju karcinoma sluznice maternice. Danijela Vrdoljak-Mozetić i sur. iz Rijeke su prikazale mogućnosti

AgNOR citološke dijagnostike na svojih 49 bolesnica, a *Feti Selmani i sur.* iz Rijeke su određivanjem protoonkogenih (p53) i supresorskih gena (c-erbB2) u svoje 22 bolesnice našli da jaka ekspresija tih pokazatelja u tumorskim stanicama upućuje na maligniji tumorski fenotip. *Vesna Mahovlić i sur.* iz Klinike KBC-a u Zagrebu su na 9 bolesnica pokazale da su statička i protočna DNA citometrija komplementarne metode u dijagnostici raka endometrija.

Citodijagnostika **jajnika** je prikazana u četiri članka. *Teodora Stanković i sur.* iz Rijeke su dali pregled mogućnosti preoperacijske punkcije i perioperacijske citodijagnostike cističnih i solidnih tumora jajnika. *Snježana Štemberger-Papić i sur.* te *Damjana Verša-Ostojić i sur.* iz Rijeke su prikazali vrijednost AgNOR tehnike u diferencijalnoj citodijagnostici malignih, graničnih i benignih, odnosno mucinoznih tumora jajnika. *Herman Haller i sur.* iz Rijeke su protočnom citometrijom parafinskih uzoraka 23 karcinoma jajnika i njihovih metastaza u limfnim čvorovima i omentumu našli biološku razliku ploidijske primarnog tumora (95% DNA diploidnih), limfnih metastaza (42% DNA diploidnih) i omentuma (33% DNA diploidnih).

Završni je pregledni članak *I. Seili-Bekafigo* iz KB u Rijeci te *Ike Kardum-Skelin* KB »Merkur« u Zagrebu, »**Primjena kompjutorske image analize u kliničkoj citologiji**«. Autorice su prikazale mogućnosti morfometrije standardno obojenih preparata, onih s AgNOR boje-

njem i protočne DNA analize u suvremenoj citologiji, posebice ginekološkoj citodijagnostici, sa ciljem što veće objektivizacije nalaza.

Članci su najvećim dijelom višeautorski, sa suradnjom citologa, patologa i kliničara, u skladu s 50-godišnjom tradicijom Zavoda za ginekološku citologiju Klinike KBC-a u Petrovoj ulici. Poglavlja i knjiga u cijelosti je koncipirana i napisana tako da su pokrivena sva područja ginekološke citologije pa je svojevrstan udžbenik za početnika, a podsjetnik i informator ginekologa kliničara i iskustva citologa. Knjiga nije samo Zbornik radova, već prikaz suvremenog pristupa ginekološkoj citodijagnostici i ginekološkoj citologiji kao dijelu medicinske znanosti, ona je današnji »state of the art« ginekološke citologije.

Održanim simpozijem i objavljenom knjigom dat je dostojan hommage prof. Jasni Ivić, utemeljiteljici hrvatske ginekološke citologije, koja – kako u Uvodu piše prof. Silvana Audy-Jurković – »Bila je istaknuti stručnjak, znanstvenik i nastavnik, bezrezervni borac za citologiju i najzaslužnija za njezin razvitak u području ginekološke citologije u Hrvatskoj«. Mi koji smo s njome surađivali i zajedno radili možemo dodati da je prof. Jasna Ivić bila ne samo najbolji poznavatelj ginekologije i opstetricije među citolozima, već je svojim poznavanjem teorije ginekološko-opstetričke struke nadmašivala i mnoge ginekologe.

Prof. dr. Ante Dražančić

VIJESTI NEWS

Department of Obstetrics and Gynecology
University Medical Centre Ljubljana
Slovene Society of Reproductive Medicine

organize

3rd INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON ASSISTED REPRODUCTION

Bled, Slovenia, 24–25 October 2003

Symposium chair: Helena Meden-Vrtovec

Topics: Cloning; Gamete donation; Treatment of male infertility; Genetics and infertility; ART in oncologic patients; Follow-up of babies born after ART; Emotional distress in infertility couples.

Registration fees: Delegates 250 Eur, Residents 150 Eur, Nurses 100 Eur; after 1 July 2003: Delegates 300, Residents 200, Nurses 150 Eur.

Informations: Martina Pečlin, Dept. Obstet. & Gynecol Univ Medical Centre Ljubljana, Šlajmerjeva 3,
Tel. +386 1/522 60 20; Fax: +386 1/439 75 90; E-mail: martina.peclin@obgyn.mf.uni-lj.si.